Resistenshåndboka

Håndbok for forebygging og håndtering av resistente mikrober i helsetjenesten

Ruth Lindstad Eig

Smittevernforum, 14.10.2026

FHI
Folkehelseinstituttet

Plan

- Om Resistenshåndboka
  - Publisering
  - Metode, prosess, kunnskap- og erfaringsgrunnlag
- Hvorfor lage en ny håndbok?
  - Historikk
  - Målsetning med arbeidet – hva ønsker vi å oppnå?
- Hvor går veien videre?
  - Implementering
  - Barrierer
  - Videre forvaltning

Om Resistenshåndboka

Resistenshåndboka

- Publisert 05.10.26 på www.fhi.no
- Bakgrunn for arbeidet
  - Bidra til at nye og fremvoksende mikrober med alvorlig sykdomspotensiale skal ikke etablere seg i norske sykehus og sykehjem
  - Samle råd for ulike mikrober og ulike helsetjenestenivå
  - Gjøre råd mer enhetlige
  - Legge til rette for mer fortløpende oppdatering
  - **Øke brukervennligheten**

Struktur

- Egne kapitler for ulike helsetjenester:
  - Sykehus, sykehjem og ØHD, hjemmesykepleie og helsetjenester utenfor institusjon
- Særkapitler for MRSA
  - MRSA-screening og tiltak for helsearbeidere i helseinstitusjon
  - Sanering av MRSA
- Erklæring koloniseringsfri - MRSA og ESBL
- Håndtering av uventet funn og utbrudd i sykehus
- Vedlegg og verktøy: skjema, maler, pasientinformasjonsskriv

FHI

Metode, prosess og grunnlag

- Lang prosess– 7 år og 3 ulike prosjektledere
  - 1 pandemi og ukjent antall omstillingsprosesser
- Egne kunnskapsoppsummeringer publisert som rapporter
  - Screeningkriterier, MRSA og helsearbeidere
- Retningslinjer og råd fra andre nordiske land og Nederland
  - Sammenlignbare land når det kommer til helsevesenets struktur og forekomst av resistente mikrober
- Erfaringer og gjeldende praksis
  - Drøfting underveis med regionale kompetansesentre for smittevern, en rekke ulike fagmiljø og etater, samt bred innspillsrunde vår 2026

FHI

Hva er egentlig evidensen for tiltak X?

- Evidensgrunnlaget for de enkelte smitteverntiltakene varierer
  For flere tiltak er det isolert sett begrenset dokumentasjon for optimal varighet, omfang eller utforming
- **Det finnes god dokumentasjon for at en strategi der flere smitteverntiltak kombineres og gjennomføres systematisk, er effektivt for å redusere risikoen for etablering og spredning av resistente mikrober i helsetjenesten.**

- Anbefalingene i håndboka bygger på en helhetsvurdering

  Tilgjengelig kunnskap, råd fra andre land, erfaringer fra smittevernarbeid, data fra overvåkning og utbruddshåndtering, og hensynet til hva som er praktisk gjennomførbart i norske helsetjenester.

FHI

Hvorfor lage ny håndbok?

Historikk

- Upublisert kvalitativ studie om screeningpraksis gjennomført i 2019
  - 14 fokusgruppeintervju
  - Leger og sykepleiere
  - 7 ulike sykehus fra alle 4 helseregioner
- Resultat: Uønsket variasjon i…
  - Hvilke mikrober pasientene ble screenet for
  - Ved hvilke typer innleggelser screening ble gjennomført
  - Hvilke risikosituasjoner som utløste screening

Lite land – store variasjoner

VG Live VGTV eAvis TV-guide Tips oss VG Tilbud ANNONSE Kjøp VG+ Søk

På dette sykehjemmet bor det bare to. De er brødre.

UTSIRA (VG) På sykehjemmet på Utsira er brødrene Alf Magne (93) og Agnar (86) Hansen de eneste beboerne. Besøkene fra storebror Leif Tobias (95), kommunens eldste innbygger, er et kjærkomment lyspunkt i hverdagen.

NRK Nyheter Sport Kultur Humor Distrikt Mer

Innlandet Kontakt oss Mobilvideo Langlesing TV Radio

Koronautbrudd på helsehuset i Lillehammer: – Vi er bekymret

Fem personer er smittet ved helsehuset. Kommunalsjefen sier de ikke har kontroll over situasjonen.

SMITTEUTBRUDD: Ved Lillehammer helsehus er fem personer smittet av koronaviruset.
FOTO: IDA MARIE PETTERSEN / NRK

Mette Vollan
Journalist

Haakon Nesse Moreau
Journalist

Publisert 6. jan. 2022 kl. 11:09
Oppdatert 6. jan. 2022 kl. 14:49

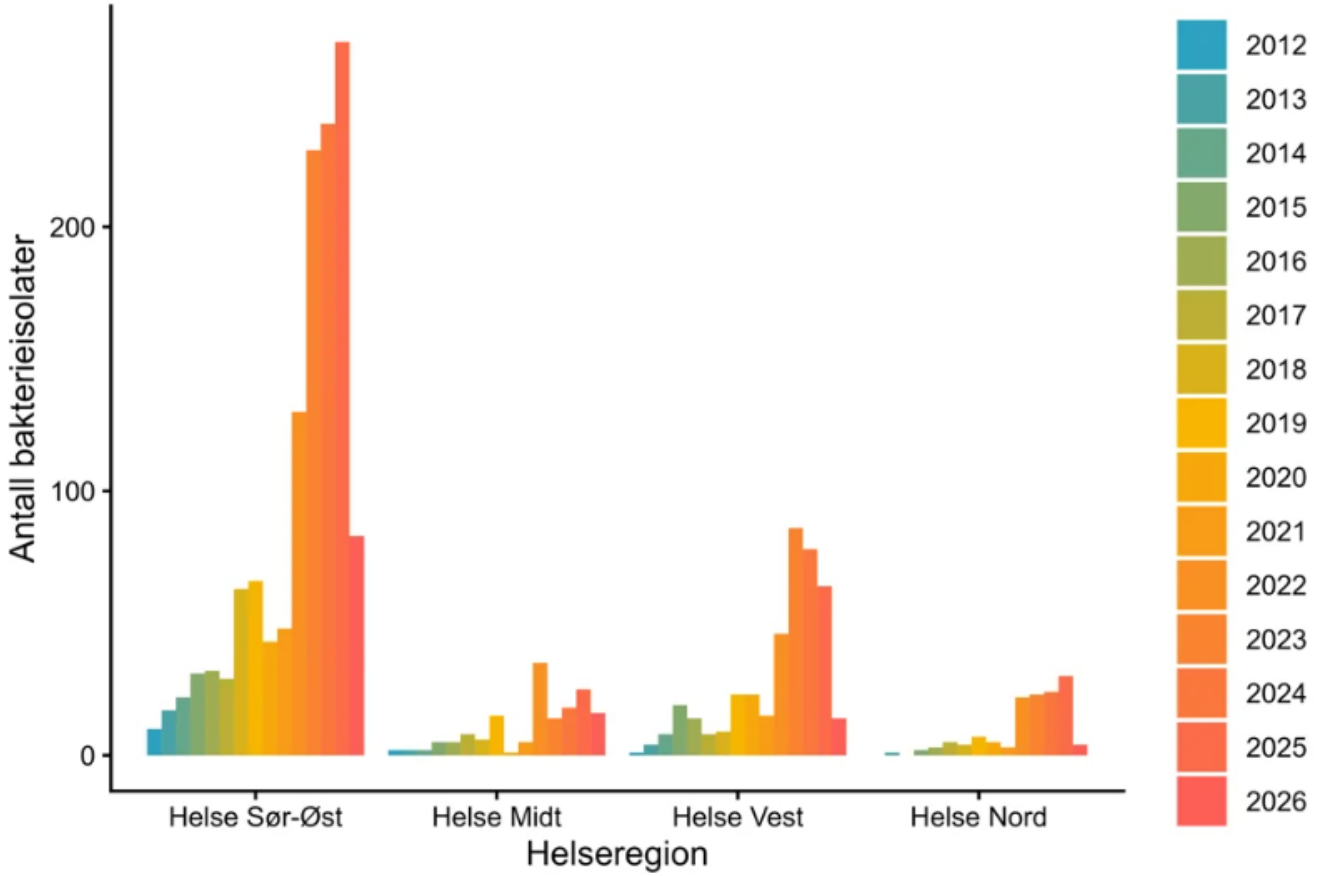
Artikkelen er flere år gammel.

200 plasser

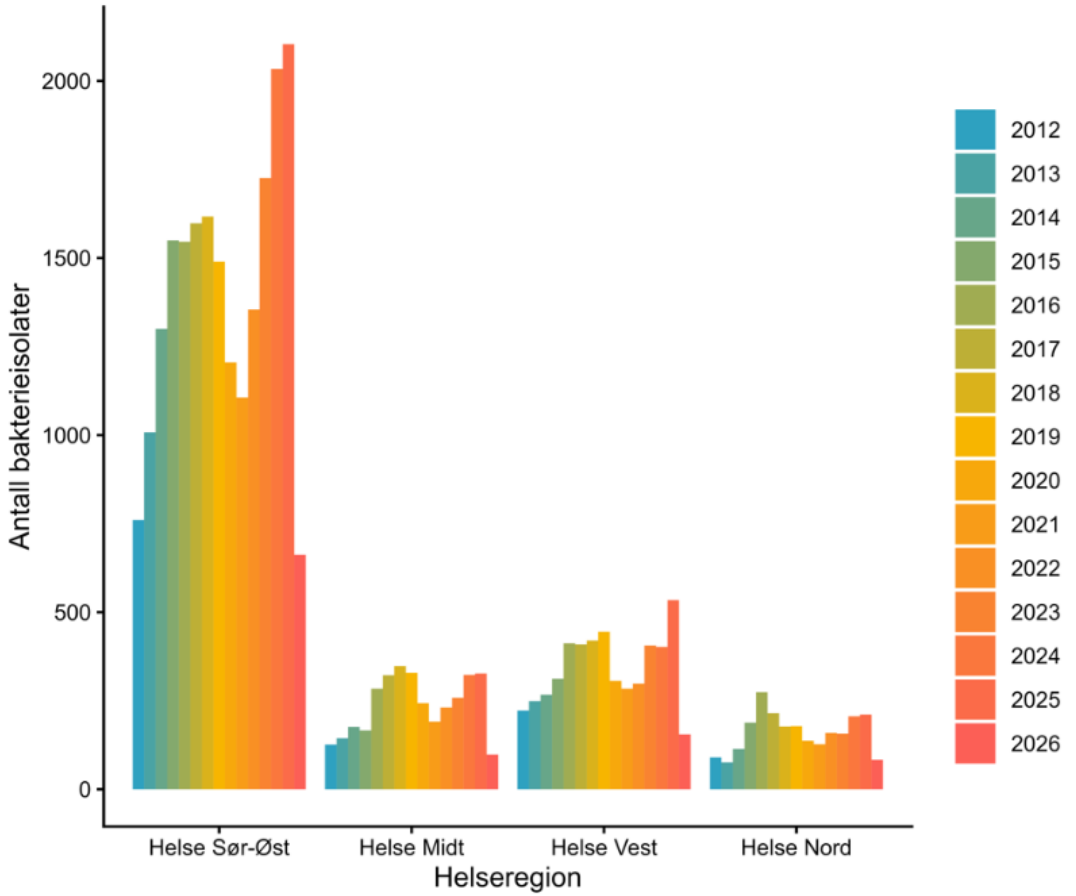
NIPH

NB absolutte tall!

Også variasjoner på mikrobenivå

Figur 6. Antall bakterieisolater med CPO meldt til MSIS i perioden 2012-01.05.2026 fordelt på helseregion. Kilde: MSIS, FHI.

Figur 34. Antall bakterieisolater meldt til MSIS med MRSA i perioden 2012-01.05.2026 fordelt på helseregion. Kilde: MSIS, FHI.

Kilde: FHI Forekomst av antibiotikaresistente bakterier og sopp med spesiell betydning for smittevern i helsetjenesten - FHI

Ulik praksis bør ikke føre til ubegrunnet forskjellsbehandling av pasienter eller svekke tilliten til fagområdet!

Hva ønsker vi å bidra til?

- Mer samsvar mellom hvordan ulike mikrober håndteres i ulike nivå av helsetjenesten
- Mindre uønsket variasjon i screening og smitteverntiltak ved resistente mikrober

- Faglige anbefalinger er ikke et lov- eller forskriftskrav, men avvik fra sentrale faglige anbefalinger bør bygge på **dokumenterte risikovurderinger** og et **tydelig beslutningsgrunnlag**.

Hvor går veien videre?

Implementering

Hva har vi og Napoleon Bonaparte til felles?

«Il est plus facile de faire des lois que de les exécuter»

«Det er enklere å lage lover, enn å gjennomføre dem»

Implementering har alltid vært en utfordring!

Hemmere og fremmere – fra studien

- Ønske om tydelige, enkle og ensartede lokale og nasjonale anbefalinger for screening

MRSA-veilederen

Nasjonal veileder for å fo
spredning av meticillinre
Staphylococcus aureus (
i helseinstitusjoner

Nasjonalt folkehelseinstitutt
og Helsedirektoratet
Juni 2009

FHI Søk i Folkehelseinstituttet

← Smittevern i helsetjenesten

ESBL-produserende gramnegative stavbakterier og CPO - smitteverntiltak i helseinstitusjoner

FHI Søk i Folkehelseinstituttet

← Smittevern i helsetjenesten

Håndtering av vankomycinre-sistente enterokokker (VRE) ved norske sykehus og sykehjem

FHI Søk i Folkehelseinstituttet

← Smittevern i helsetjenesten

Anbefalt screening for resistente mikrober hos pasienter overflyttet fra utlandet

FHI Søk i Folkehelseinstituttet

← Flyktninger og asylsøkeres helse

Undersøkelse for resistente bakterier – MRSA, CPO,VRE og ESBL-produserende bakterier i asylmottak

NIPH

Håndbok for forebygging og håndtering av resistente mikrober i helsetjenesten

Denne håndboka gir faglige råd for ulike deler av helsetjenesten om screening for bærerskap av resistente mikrober, tiltak ved påvist bærerskap og håndtering av uventede tilfeller og utbrudd.

Relaterte emner

Antimikrobiell resistens

Søk i publikasjonen

Hemmere og fremmere – fra studien

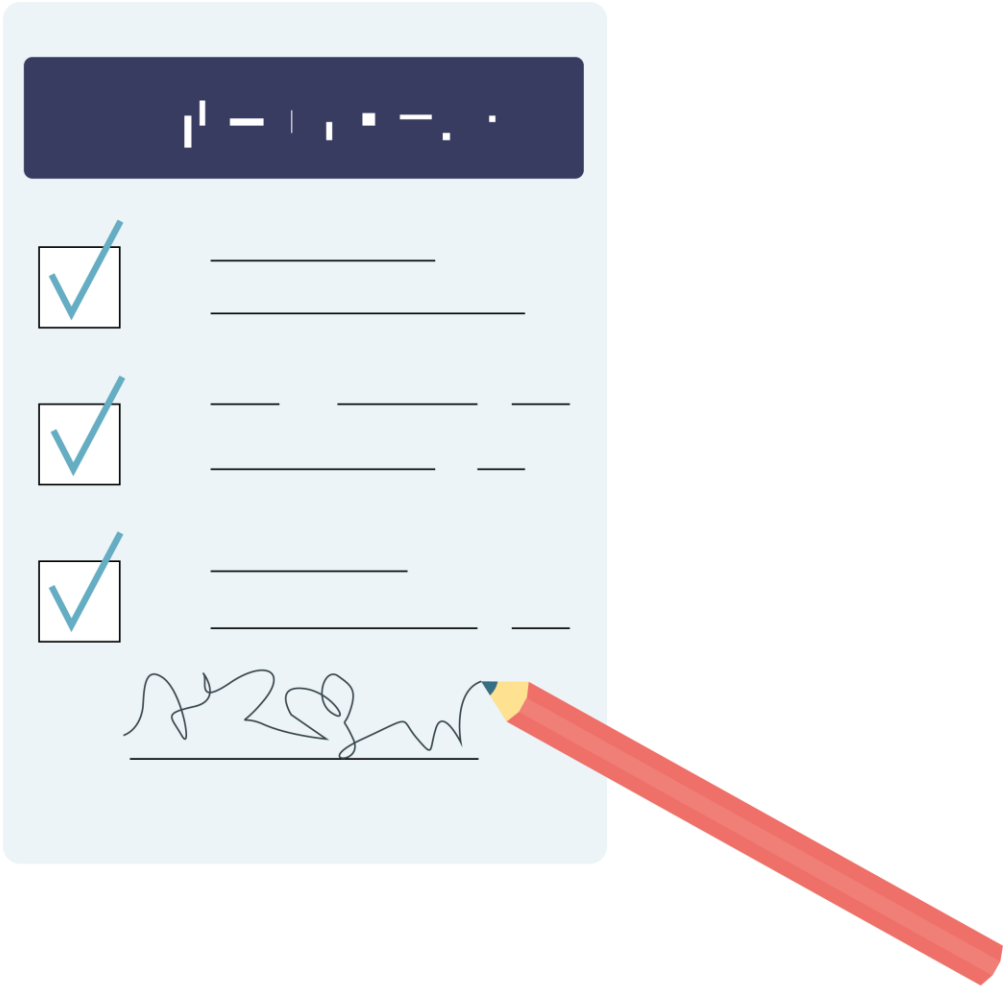
- Språkbarrierer hemmer etterlevelse av screeninganbefalingene

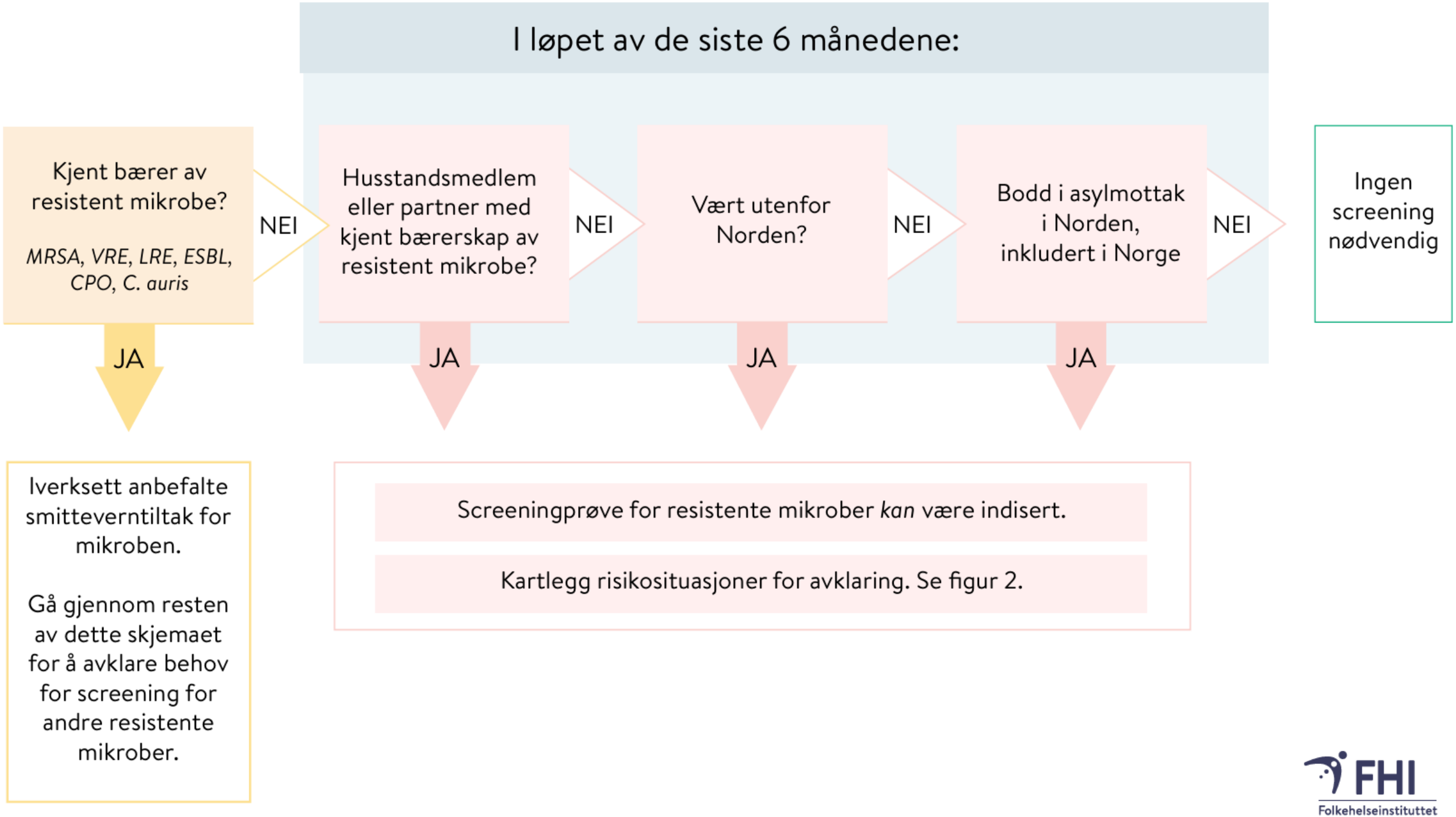
- Pasientinformasjon tilgjengelig på 11 språk
  - Om resistens og innkomstscreening
  - Om bærerskap av hhv. C. auris, MRSA, VRE/LRE, ESBL og CPO
  - Om sanering av MRSA

Hemmere og fremmere – fra studien

- Screeningspørsmål som del av en sjekkliste i innkomstjournalen – viktig bidrag til økt etterlevelse av screeningsretningslinjene

FHI
Folkehelseinstituttet

UTVIDET SCREENING

- Direkte overført fra sykehus utenfor Norden
- Siste 6 måneder: Innlagt på sykehus utenfor Norden og der
  - vært på intensivavdeling eller
  - fått utført invasivt inngrep

Test for:

MRSA, VRE, ESBL, CPO og *C. auris*.

Ta prøve fra:

- nese
- hals
- perineum
- rektum
- aksiller/lysker

Hvis urinkateter: Urinprøve.

Hvis sår, eksem eller innstikksted: Prøve herfra.

STANDARD SCREENING

Siste 6 måneder:

- Opphold utenfor Norden og
  - innlagt > 24 t i helseinstitusjon
  - fått utført invasivt inngrep på klinikk eller tannklinikk (uten innleggelse)
  - arbeidet med pasientkontakt i helseinstitusjon
  - varighet av opphold > 6 uker sammenhengende
  - bodd eller arbeidet under mangelfulle hygieniske forhold (f.eks. i asylmottak, flyktningeleir, barnehjem, krigssoner o.l.)
- Bodd i asylmottak i Norden, inkludert i Norge

Test for:

MRSA, VRE, ESBL og CPO.

Ta prøve fra:

- nese
- hals
- perineum
- rektum

Hvis urinkateter: Urinprøve.

Hvis sår, eksem eller innstikksted: Prøve herfra.

SPESIFIKK SCREENING

Siste 6 måneder:

- Husstandsmedlem eller partner med kjent bærerskap av MRSA, VRE, LRE, ESBL, CPO eller *C. auris*.

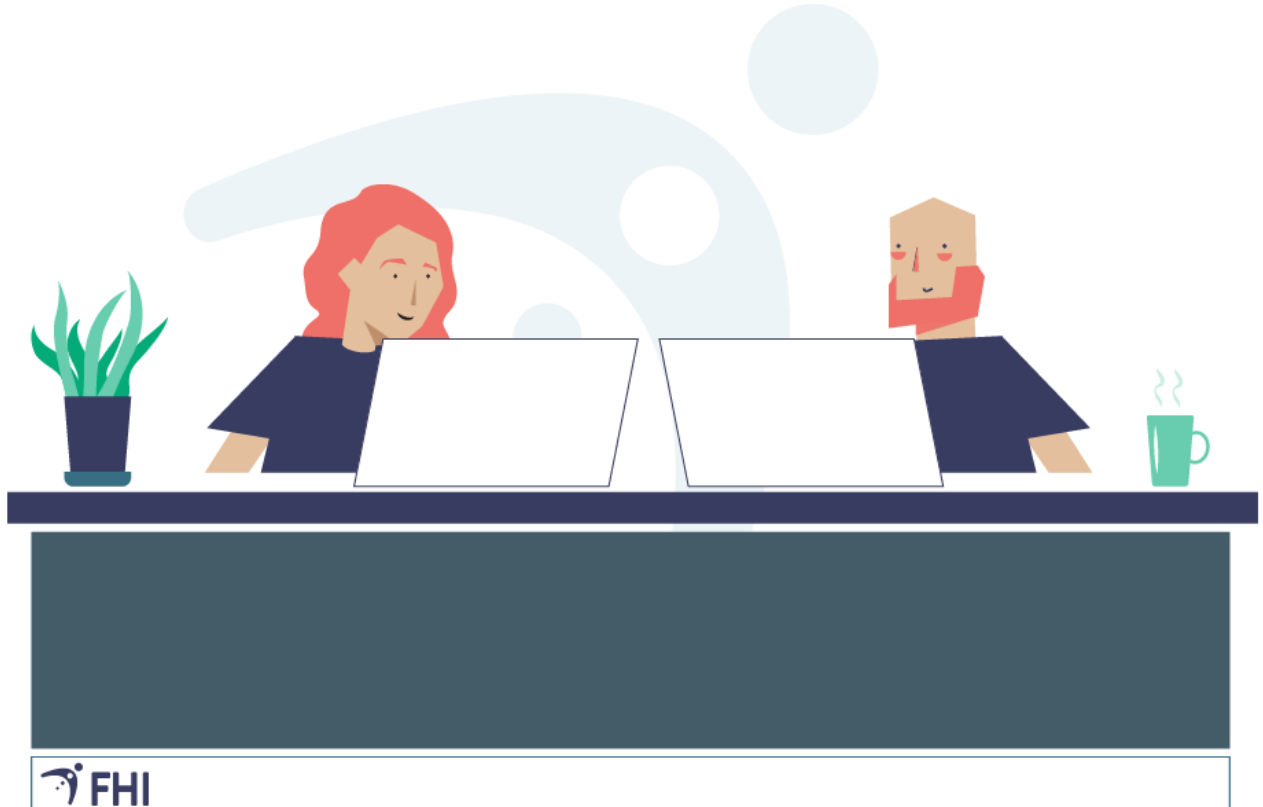
Test for:

Den aktuelle mikroben.

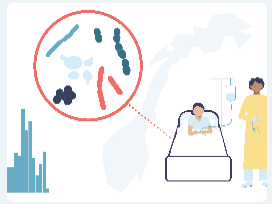
Ta prøve fra:

Avhenger av mikrobe, se egen tabell.

- Kunnskap og kompetanse
- Webinarrekke!

Webinar: Mikrobene i den nye Resistenshåndboka – en introduksjon

22.10.2026

12:00 - 12:45

Webinar

I forbindelse med publisering av Håndbok for forebygging og håndtering av resistente mikrober i helsetjenesten, også kalt Resistenshåndboka, vil Folkehelseinstituttet gjennom høsten holde jevnlige webinarer om tema som inngår i håndboka.

Webinar: Ta en mikrobe og la den vandre – hvordan forebygge smitte i helsetjenesten?

29.10.2026

12:00 - 12:45

Webinar

I forbindelse med publisering av Håndbok for forebygging og håndtering av resistente mikrober i helsetjenesten, også kalt Resistenshåndboka, vil Folkehelseinstituttet gjennom høsten holde jevnlige webinarer om tema som inngår i håndboka.

Webinar: Screening for resistente mikrober i sykehus og sykehjem

05.11.2026

12:00 - 12:45

Webinar

I forbindelse med publisering av Håndbok for forebygging og håndtering av resistente mikrober i helsetjenesten, også kalt Resistenshåndboka, vil Folkehelseinstituttet gjennom høsten holde jevnlige webinarer om tema som inngår i håndboka.

Webinar: Pasienten har en resistent mikrobe, hva nå? Tiltak ved resistente mikrober i sykehjem

19.11.2026

12:00 - 12:45

Webinar

I forbindelse med publisering av Håndbok for forebygging og håndtering av resistente mikrober i helsetjenesten, også kalt Resistenshåndboka, vil Folkehelseinstituttet gjennom høsten holde jevnlige webinarer om tema som inngår i håndboka.

Webinar: Pasienten har en resistent mikrobe, hva nå? Tiltak ved resistente mikrober i sykehus

26.11.2026

12:00 - 12:45

Webinar

I forbindelse med publisering av Håndbok for forebygging og håndtering av resistente mikrober i helsetjenesten, også kalt Resistenshåndboka, vil Folkehelseinstituttet gjennom høsten holde jevnlige webinarer om tema som inngår i håndboka.

Webinar: MRSA-screening og tiltak for helsearbeidere i sykehus og sykehjem

03.12.2026

12:00 - 12:45

Webinar

I forbindelse med publisering av Håndbok for forebygging og håndtering av resistente mikrober i helsetjenesten, også kalt Resistenshåndboka, vil Folkehelseinstituttet gjennom høsten holde jevnlige webinarer om tema som inngår i håndboka.

Andre barrierer

- Tidspress og arbeidspress
- Uklare ansvarslinjer
- Utstyr og fasiliteter for prøvetaking og isolering

- Hvilke andre barrierer finnes – og er det noe vi kan gjøre for å møte dem?

Hva tenker dere?

- Lenke er åpen gjennom dagen!

Veien videre

- **Resistenshåndboka skal oppdateres og justeres ved behov**
  - Større og vesentlige endringer vil gjøres kjent i ulike faglige fora og nettverk
  - Små justeringer gjøres fortløpende
- **Nye kapitler og tema under utvikling:**
  - Håndtering av uventet funn og utbrudd i sykehjem og utenfor helseinstitusjon
  - Råd for pasienthotell og pasienttransport
  - Bruk av antibiotika som ledd i sanering av MRSA
  - Vedlegg og verktøy
- Isoleringsveilederen…

Takk for meg!

She@fhi.no

Arbeidet med Resistenshåndboka er delvis finansiert gjennom EU-JAMRAI-2, som mottar støtte fra Den europeiske unions EU4Health-program under tilskuddsavtale nr. 101127787.

Innholdet i publikasjonen og de synspunktene som kommer til uttrykk, er utelukkende forfatternes ansvar og representerer ikke nødvendigvis Den europeiske unions eller European Health and Digital Executive Agency (HADEA) sine synspunkter.

Verken Den europeiske union, HADEA eller tilskuddsmyndigheten kan holdes ansvarlig for innholdet.

FHI